ePublishing

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Vol 13 (2014)

Special Issue - Life Skills

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥΣ

Μαρία Πούλου (Maria Poulou)

doi: 10.12681/icw.17991

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0.

To cite this article:

Πούλου (Maria Poulou) M. (2014). Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥΣ. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, *13*, 410–415. https://doi.org/10.12681/icw.17991

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 02/08/2025 15:40:08

Πούλου Μαρία, Επίκουρη καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η, Πανεπιστήμιο Πατρών

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές προσχολικής ηλικίας έχουν θεμελιώδη σημασία για την ομαλή προσαρμογή των μαθητών, τη μάθηση και την ευημερία των ίδιων των εκπαιδευτικών. Το ερευνητικό ερώτημα που ανακύπτει είναι με ποιο τρόπο θα βελτιώσουμε την ποιότητα των σχέσεων εκπαιδευτικών-μαθητών. Παρά το πρόσφατο ενδιαφέρον στην καλλιέργεια των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων στους μαθητές, ελάχιστες μελέτες αφορούν στις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με της Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν στους μαθητές τους δεξιότητες όπως να αντιλαμβάνονται, κατανοούν, διαχειρίζονται συναισθήματα δικά τους και των άλλων. Αυτός όμως ο ισχυρισμός προϋποθέτει ότι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί έχουν κατακτήσει ήδη αυτές τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και επιπλέον αισθάνονται ικανοί να τις διδάξουν στους μαθητές τους. Βασισμένη στους παραπάνω ισχυρισμούς, η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει το βαθμό στον οποίο οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας για τη Συναισθηματική τους Νοημοσύνη, την ικανότητά τους να διδάξουν Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση στους μαθητές τους και τη διδακτική τους αποτελεσματικότητα επηρεάζουν τις σχέσεις τους με τους μαθητές τους. Ενενήντα δύο εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας συμπλήρωσαν την Κλίμακα Αυτοαναφοράς για τη Συναισθηματική Νοημοσύνη, την Κλίμακα Ικανοτήτων Διδασκαλίας Κοινωνικής και Συναισθηματικής Μάθησης, την Κλίμακα Διδακτικής Αποτελεσματικότητας και την Κλίμακα Σχέσεων Μαθητών-Εκπαιδευτικού. Στη μελέτη βρέθηκε ότι η ευκολία των εκπαιδευτικών να διδάξουν κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και η διδακτική τους αποτελεσματικότητα στη διαχείριση της τάξης συνδέονται με τις σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών. Η μελέτη υπογραμμίζει την σημασία διερεύνησης των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματική εφαρμογή των προγραμμάτων Κοινωνικής και Συναισθηματικής Μάθησης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση, διδακτική αποτελεσματικότητα, σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών, προσχολική ηλικία

PRESCHOOL TEACHERS' SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING AND STUDENT-TEACHER RELATIONSHIP

ABSTRACT

The quality of the teacher-student relationships influences children's classroom adaptation, students' learning, prosocial behavior, and more recently teachers' well-being. Given the significance of teacher-student relationships, how to most effectively improve the quality and impact of teachers' daily interactions with students is a key focus of research. A plethora of studies demonstrate that students' behavioural problems are the strongest predictors of teacher-student relationships. Despite much research interest in students' SEL, very little research has been completed about teachers' SEL. Teachers can learn children to relieve stress, manage anger and deal with social interaction, and foster a sense of safety and well-being in children. This assumption however implies that teachers are already socially and emotionally skilled to perceive, use, understand and manage their own emotions and at the same time feel competent in teaching SEL to their students. Based on these assumptions, current study aimed to investigate whether and how teachers' perceptions of social-emotional learning, competence beliefs and teaching-efficacy, influence teacher-student interactions. Ninety-two preschool teachers completed the following instruments: a) Self-report Emotional Intelligence Scale (STRS), b) Beliefs in SEL Teacher Scale, c) Teachers' Sense of Efficacy Scale (TSES) and d) Student-teacher relationships scale (STRS-SF). It was found that teachers' competence in teaching social and emotional skills to their students as well as teachers' efficacy in classroom management are associated to their relationships with students. The study underlines the importance of teachers' perceptions in the effective implementation of Social and Emotional Programmes.

KEYWORDS

Social and Emotional Learning, teaching efficacy, student-teacher relationships, preschool education

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές προσχολικής ηλικίας έχουν θεμελιώδη σημασία για την ομαλή προσαρμογή των μαθητών (Silver et al, 2005), τη μάθηση (Hamre & Pianta, 2001), αλλά και την ευημερία των ίδιων των εκπαιδευτικών (Spilt et al, 2011). Κατά συνέπεια, το κύριο ερευνητικό ερώτημα που προκύπτει είναι με ποιό τρόπο θα βελτιώσουμε την ποιότητα των καθημερινών σχέσεων εκπαιδευτικών-μαθητών (Hamre et al, 2012). Πληθώρα ερευνών αποδεικνύει ότι ο ισχυρότερος προβλεπτικός παράγοντας των σχέσεων αυτών αποτελούν τα προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών (Birch & Ladd, 1998; Buyse et al, 2008). Δεν υπάρχουν όμως μελέτες που να διερευνούν τον τρόπο με τον οποίο οι σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών επηρεάζονται από τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη συναισθηματική και κοινωνική τους επάρκεια στις σχέσεις τους με τους μαθητές. Παρά το πρόσφατο ενδιαφέρον στην καλλιέργεια των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων στους μαθητές, ελάχιστες μελέτες υπάρχουν που να αφορούν στις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες των εκπαιδευτικών (Spivak & Farran, 2012). Σύμφωνα με την Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν στους μαθητές τους δεξιότητες όπως να αντιλαμβάνονται, κατανοούν, διαχειρίζονται συναισθήματα δικά τους και των άλλων. Αυτός όμως ο ισχυρισμός προϋποθέτει ότι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί έχουν κατακτήσει ήδη αυτές τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και επιπλέον αισθάνονται ικανοί να τις διδάξουν στους μαθητές τους. Κι ενώ είναι πλέον αποδεδειγμένος ο ρόλος των συναισθημάτων των εκπαιδευτικών στα κίνητρα και τη συμπεριφορά τους, δεν έχει επαρκώς μελετηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί ρυθμίζουν τα συναισθήματά τους και τις σχέσεις τους με τους μαθητές τους. Από την άλλη μεριά, οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη διδακτική τους αποτελεσματικότητα σχετίζονται με τις σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί με υψηλότερες βαθμολογίες στη διδακτική τους αποτελεσματικότητα αναφέρουν πιο υποστηρικτικές σχέσεις με τους μαθητές τους (Mashburn et al, 2006), ενώ η διδακτική αποτελεσματικότητα περιορίζει τα επίπεδα συγκρούσεων με τους μαθητές (Hamre et al, 2008). Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί με χαμηλότερες βαθμολογίες στη διδακτική τους αποτελεσματικότητα αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα συγκρούσεων με τους μαθητές τους, δηλώνοντας ότι οι μαθητές συγκρούονται με τους εκπαιδευτικούς με χαμηλή αποτελεσματικότητα (Spilt et al, 2012).

Σκοπός

Βασισμένη στους παραπάνω ισχυρισμούς, η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει το βαθμό στον οποίο οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας για τη Συναισθηματική τους Νοημοσύνη, για την ικανότητά τους να διδάξουν Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση στους μαθητές τους και τη διδακτική τους αποτελεσματικότητα επηρεάζουν τις σχέσεις τους με τους μαθητές τους. Συγκεκριμένα, τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν: α) σε ποιό βαθμό οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη Συναισθηματική τους Νοημοσύνη, την επάρκεια να διδάξουν κοινωνικές δεξιότητες στους μαθητές τους και τη διδακτική τους αποτελεσματικότητα σχετίζονται με τις αντιλήψεις τους για τις σχέσεις τους με τους μαθητές τους και β) με ποιό τρόπο οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών στους τρεις παραπάνω τομείς σχετίζονται μεταξύ τους. Υποθέτουμε ότι ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται, διαχειρίζονται τα δικά τους συναισθήματα και η αίσθηση της επάρκειας που νιώθουν ότι μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να διαχειριστούν τα δικά τους συναισθήματα πιθανό να έχει άμεσες επιδράσεις στην διδακτική τους αποτελεσματικότητα και στην ποιότητα των σχέσεων μαθητών-εκπαιδευτικού.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Ενενήντα δύο εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας από τον νομό Αχαΐας συμπλήρωσαν εθελοντικά για τους 316 μαθητές τους τα παρακάτω εργαλεία:

Εργαλεία

1. Κλίμακα Αυτοαναφοράς για τη Συναισθηματική Νοημοσύνη (Self-Rated Emotional Intelligence Scale, STRS) των Brackett et al, 2006. Περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν στις κλίμακες: ικανότητα αντίληψης των συναισθημάτων των άλλων, κατανόησης, αξιολόγησης και ρύθμισης των συναισθημάτων του εαυτού.

2. Κλίμακα Αντιλήψεων Διδασκαλίας Κοινωνικής και Συναισθηματικής Μάθησης (Beliefs in SEL Teacher Scale), των Brackett et al (2012) που περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν στον βαθμό ευκολίας και αφοσίωσης με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διδάξουν Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση στους μαθητές τους.

3. Κλίμακα Διδακτικής Αποτελεσματικότητας (Teachers' Sense of Efficacy Scale, TSES), των Tschannen-Moran and Hoy (2001), η οποία περιλαμβάνει δύο επιμέρους κλίμακες μέτρησης της αποτελεσματικότητας για τη διαχείριση τάξης και για τη συμμετοχή των μαθητών στις δραστηριότητες της τάξης.

4. Κλίμακα Σχέσεων Μαθητών-Εκπαιδευτικού (Student- Teacher Relationship Scale, STRS-SF), του Pianta, 2001, η οποία μετράει αντιλήψεις των σχέσεων των εκπαιδευτικών με τους μαθητές τους, αναφορικά με τις διαστάσεις «υποστήριξη» και «διαφωνία».

Αποτελέσματα

Σε όλες τις ερωτήσεις οι απαντήσεις κυμάνθηκαν σε 5βαθμη κλίμακα, με 1 την απόλυτη άρνηση και 5 την απόλυτη αποδοχή της πρότασης. Οι μέσοι όροι, τυπικές αποκλίσεις και οι δείκτες συνάφειας για όλες τις κλίμακες παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1: Μέσοι όροι, τυπικές αποκλίσεις και δείκτες συνάφειας των εργαλείων

	M	sd	**Alpha**
Συναισθηματική ικανότητα	3.57	0.51	0.83
Ευκολία διδασκαλίας δεξιοτήτων	3.96	0.66	0.80
Αφοσίωση για τη διδασκαλία δεξιοτήτων	4.30	0.83	0.84
Αποτελεσματικότητα για τη διαχείριση τάξης	3.93	0.54	0.85
Αποτελεσματικότητα για τη συμμετοχή των μαθητών	4.09	0.57	0.90
Υποστήριξη	3.62	0.61	0.68
Διαφωνία	0.86	0.51	0.92

Σε γενικές γραμμές οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας της μελέτης μας ανέφεραν υψηλά επίπεδα Συναισθηματικής Νοημοσύνης, ευκολίας και αφοσίωσης στη διδασκαλία κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων στους μαθητές τους, διδακτικής αποτελεσματικότητας και υποστηρικτικών σχέσεων με τους μαθητές τους.

Συσχετίσεις ανάμεσα στις μεταβλητές της μελέτης φανέρωσαν ότι η Συναισθηματική Νοημοσύνη σχετίζεται σημαντικά με την ευκολία με την οποία οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διδάξουν κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες στους μαθητές του. Κυρίως όμως βρέθηκε να σχετίζεται με τις αντιλήψεις τους για την διδακτική τους αποτελεσματικότητα, τόσο στη διαχείριση της τάξης, όσο και στη συμμετοχή των μαθητών στις δραστηριότητες της τάξης. Η Συναισθηματική Νοημοσύνη δεν βρέθηκε να σχετίζεται σημαντικά με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις σχέσεις τους με τους μαθητές τους. Η ευκολία με την οποία οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διδάξουν κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες στους μαθητές τους σχετίζεται σημαντικά με τις αντιλήψεις τους για τη διδακτική τους αποτελεσματικότητα και με την υποστήριξη στις σχέσεις τους με τους μαθητές τους. Η αφοσίωση των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων σχετίστηκε με τη διδακτική αποτελεσματικότητα για τη διαχείριση της τάξης. Τέλος, μικρή αλλά στατιστικά σημαντική βρέθηκε να είναι η συσχέτιση ανάμεσα στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότητά τους στη διαχείριση της τάξης, με τις αντιλήψεις τους για την υποστήριξη στους μαθητές τους.

Πίνακας 2: Συσχετίσεις ανάμεσα στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη Συναισθηματικής τους Νοημοσύνη, την επάρκειά τους να διδάξουν Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση στους μαθητές τους, την αίσθηση αποτελεσματικότητας και τη σχέση τους με τους μαθητές.

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
1.Συναισθηματική Νοημοσύνη						
2. Ευκολία διδασκαλίας δεξιοτήτων	0.67**					
3. Αφοσίωση για τη διδασκαλία δεξιοτήτων	0.08	0.12				
4. Αποτελεσματικότητα για τη διαχείριση τάξης	0.64**	0.63**	0.24*			
5. Αποτελεσματικότητα για τη συμμετοχή των μαθητών	0.70**	0.67**	0.18	0.70**		
6. Υποστήριξη	0.25	0.31**	0.11	0.27**	0.25	
7. Διαφωνία	-0.04	-0.06	-0.15	-0.14	-0.05	-0.29**

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στις μέρες μας η Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση έχει επικεντρωθεί στην καλλιέργεια κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων στους μαθητές και στην εφαρμογή αντίστοιχων προγραμμάτων από τους εκπαιδευτικούς. Θεωρούμε ότι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την καλλιέργεια αυτών των δεξιοτήτων στους μαθητές όχι μόνο επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων Κοινωνικής και Συναισθηματικής Μάθησης, αλλά και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη διδακτική τους αποτελεσματικότητα και τις σχέσεις τους με τους μαθητές τους. Στη μελέτη αυτή βρέθηκε ότι η ευκολία των εκπαιδευτικών να διδάξουν κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και η διδακτική τους αποτελεσματικότητα στη διαχείριση της τάξης συνδέονται με τις σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών. Η Συναισθηματική Νοημοσύνη συνδέεται με την ευκολία των εκπαιδευτικών να διδάξουν αυτές τις δεξιότητες, οι δύο αυτές κλίμακες με τη σειρά τους συσχετίζονται με τη διδακτική αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών στη διαχείριση της τάξης και στη συμμετοχή των μαθητών, ενώ σε μικρότερο βαθμό συσχετίζονται με τις σχέσεις τους με τους μαθητές.

Η μελέτη αυτή διερεύνησε τις αντιλήψεις ενός μικρού αριθμού εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας, ενώ επικεντρώθηκε αποκλειστικά σε απαντήσεις εκπαιδευτικών. Μελέτες που αφορούν μεγαλύτερο

αριθμό εκπαιδευτικών, σε συνδυασμό με τις αντιλήψεις των ίδιων των μαθητών για τις σχέσεις τους με τους εκπαιδευτικούς τους είναι στα επόμενα σχέδιά μας.

Παρά τους περιορισμούς, η μελέτη αυτή είναι η πρώτη -στο βαθμό που γνωρίζουμε- που επιχειρεί να συσχετίσει την Συναισθηματική Νοημοσύνη των εκπαιδευτικών, την επάρκειά τους να καλλιεργήσουν τη Συναισθηματική Νοημοσύνη των μαθητών τους και τη διδακτική τους αποτελεσματικότητα, με τις σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών. Η μελέτη εμπλουτίζει προηγούμενες μελέτες που αποδεικνύουν συσχετίσεις ανάμεσα στις σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών και σε συναισθηματικές δεξιότητες και δημογραφικά χαρακτηριστικά (Lo Casale-Crouch et al, 2007, Brown et al, 2010), υποστηρίζοντας ότι οι συναισθηματικές δεξιότητες και η διδακτική αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συνδέονται με την ποιότητα των αλληλεπιδράσεων με τους μαθητές, κυρίως τις υποστηρικτικές.

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την εφαρμογή και ποιότητα των αντίστοιχων προγραμμάτων. Για το λόγο αυτό, εάν θέλουμε να επενδύσουμε στην ανάπτυξη των μαθητών μας, οφείλουμε να ξεκινήσουμε μελετώντας τις αντιλήψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών. Η μελέτη επίσης υπογραμμίζει την σημασία εκπαίδευσης και προετοιμασίας των υποψήφιων εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας στην Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Birch, S. H. & Ladd, G. W. (1998). Children's interpersonal behaviors and the teacher-child relationship. *Developmental Psychology,* 34 (5), 934-946.

Brackett, M. A., Reyes, M. R., Rivers, S. E., Elbertson, N. A. & Salovey, P. (2012). Assessing teachers' beliefs about social and emotional learning. *Journal of Psychoeducational Assessment,* 30 (3), 219-236.

Brackett, M. A., Rivers, S. E., Shiffman, S., Lerner, N. & Salovey, P. (2012). Relating emotional abilities to social functioning: A comparison of self-report and performance measures of Emotional Intelligence. *Journal of Personality and Social Psychology,* 91 (4), 780-795.

Brown, J. L., Jones, S. M., LaRusso, M. D. & Aber, J. L. (2010). Improving classroom quality: teacher influences and experimental impacts of the 4Rs program. *Journal of Educational Psychology,* 102 (1), 153-167.

Buyse, E., Verschueren, K., Doumen, S., Damme J. V. & Maes, F. (2008). Classroom problem behavior and teacher-child relationships in kindergarten: the moderating role of classroom climate. *Journal of School Psychology,* 46, 367-391.

Hamre, B. K., Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development,* 72, 625-638.

Hamre, B. K., Pianta, R. C., Downer, J. T. & Mashburn, A. (2008). Teachers' perceptions of conflict with young students: looking beyond problem behaviors. *Social Development,* 17 (1), 115-136.

Hamre, B. K., Pianta, R. C., Mashburn, A. & Downer, J. T. (2012). Promoting young children's social competence through the preschool PATHS curriculum and MyTeachingPartner professional development resources. *Early Education and Development,* 23, 809-832.

LoCasale-Crouch, J., Konold, T., Pianta, R., Howes, C., Burchinal, M., Bryant, D., Clifford, R., Early, D. & Barbarin, O. (2007). Observed classroom quality profiles in state-funded pre-kindergarten programs and associations with teacher, program and classroom characteristics. *Early Childhood Research Quarterly,* 22, 3-17.

Mashburn, A. J., Hamre, B. K., Downer, J. T. & Pianta, R. C. (2006). Teacher and classroom characteristics associated with teachers' ratings of prekindergartners' relationships and behaviors. *Journal of Psychoeducational Assessmnent*, 24 (4), 367-380.

Pianta, R.C. (2001). *The Student-Teacher Relationship Scale (STRS).* Lutz, F.L: Psychological Assessment Resources.

Silver, R. B., Measelle, J. R., Armostrong, J. M. & Essex, M. J. (2005). Trajectories of classroom externalizing behavior: contributions of child characteristics, family characteristics and the teacher-child relationships during the school transition. *Journal of School Psychology*, 43, 39-60.

Spilt, J. L., Koomen, H. M.Y. & Thijs, J. T. (2011). Teacher well-being: the importance of teacher-student relationships. *Educational Psychology Review*, 23, 457-477.

Spilt, J. L., Koomen, H. M.Y., Thijs, J. T & van der Leij, A. (2012). Supporting teachers' relationships with disruptive children: the potential of relationship-focused reflection. *Attachment and Human Development*, 14 (3), 305-318.

Spivak, A, L. & Farran, D. C. (2012). First-grade teacher behaviors and children's prosocial actions in classrooms. *Early Education and Development*, 23, 623-639.

Tschannen-Moran, M. & Hoy, A. (2001). Teacher Efficacy: Capturing an Elusive Construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.

Στοιχεία επικοινωνίας:
Μαρία Πούλου, mpoulou@upatras.gr